

A SZLENG HASZNÁLATA

Készítette: Kerezsiné Hegedűs Andrea
II. évf. magyar L.

A SZLENG HASZNÁLATA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

„Minden nemzetnek főkinccse a nyelve. Bármit elveszthet, visszaszerezheti, de ha a nyelvét elveszti, Isten se adja vissza többé. Aki a jó magyar szót elhagyja az idegenért, akinek a korcs magyar szó nem fáj, hazaárul!” (Gárdonyi Géza, 1863-1992)

I. A szleng meghatározása

A magyar nyelvtudományban, az utóbbi évtizedekben megnőtt az érdeklődés a szleng iránt. Sorra jelennek meg a különböző szlengszótárak és különböző tanulmányok.

A magyar nyelvi szleng iránti érdeklődés összefüggésben állhat azokkal a tendenciákkal, amelyek a magyar nyelv változataihoz fűző értékrendszerek változásában ragadhatók meg. Ezek a szétkülönböződési folyamatok a nyelvi változatosság felértékelődésével teszik érthetővé, hogy miért tulajdonítunk nagyobb jelentőséget a nemsztenderd nyelvi elemeknek, köztük a szleng szókészletének.

A szleng nyelvészeti műszó, újkeletű fogalom a magyar szakirodalomban. A szleng fogalmával jelölt nyelvi jelenségre inkább a jassznyelv, csibésznyelv, zsargon, ifjúsági nyelv, nagyvárosi nyelv, pesti nyelv elnevezések voltak használatosak.

Péter Mihály vélekedése szerint „a jelölések egyike sem pontos, sőt a lényegét tekintve valamennyi félrevezető” (Ny.104 o.)

Mindegyik kifejezést a szociolingvisztikai kutatások teremtették meg, a nyelv és a társadalom viszonya.

A szleng angol eredetű szó.

Értelmezései:

Az Értelmező kéziszótár szerint a szleng a nagyvárosi zsargon, argó.

Az Irodalmi kéziszótár szerint a szleng a csoportnyelvek – nemzetközileg elterjedt – megjelölése angol nyelvterületen. A Magyar szóhasználatban leginkább a diáknyelv, a jássznyelv és a zsargon szinonímája.

A szleng voltaképpen többet foglal magába. Országh László meghatározása, miszerint a szleng alatt értjük „azokat a többnyire kérészéletű új szavak vagy régi szavak az új jelentésváltozatait, melyeket a hétköznapi élőbeszéd a tréfás hangulat keltése vagy a kifejezés színességének fokozására vagy az újszerűvel való játék öröme vagy a nyomaték kedvéért használ.” (SzóTan.361)

Magyarországon az 1980-as évekig a szleng vizsgálata és leírása csupán az ifjúság nyelvére korlátozódott.

Az általános felfogás szerint a szleng köznyelvi jenségként felfogható csoportnyelv.

Tönu Tender igen jól értelmezhető, kézzelfogható definíciót alkotott:

„A szleng bizonyos szociális csoportra, osztályra, egy és ugyanazon szakmai csoportra, baráti körre stb. jellemző sajátos, nem szakmai jellegű, beszélt nyelvi szókincs, amely minden élő nyelvben működő törvényszerű nyelvi folyamatok alapján jön létre. Például a szavak jelentésének analógiás alapú kibővítése, útján, szavak összekapcsolásával és rövidítésével, idegen nyelvekből és nyelvjárásokból való kölcsönzéssel, archaizmusok használatával, tulajdonnevek köznevesítésével, új szavak képzésével stb. A szleng a nyelv variációs eleme, amelyet nyomatékkal, intonációval, ritkábban sajátos szintaxissal használhatunk. A szleng elsősorban a szókincsre jellemző jelenségnek tartjuk, és általában elmondhatjuk, hogy a szleng a szavak formájának és/vagy jelenségének sajátos megváltoztatása útján jön létre” (Tender 96.o.)

A nyelvi stílus egyik alelete a szleng. Sokan ezt a címkét használják minden olyan nyelvi megnyilvánulásra, mely a művelt köznyelvtől eltér. Ez nyelvészetileg pontatlan: a suksülölés nem szleng, hanem nyelvváltozat, és nem tartoznak a szlengbe.

A szleng legfőbb jellemzője ugyanis az, hogy átmeneti. Divatjelenség. Használatba jön, majd hamar elavul.

A szleng a nyelv legkreatívabb, legjátékosabb formája, hiszen a szleng használója mindig tudja, hogy valami helyett választja az adott szleng-kifejezést. Kikacsint a nyelvből. A szleng gyakran értelmetlen (mert más nyelvből vett, vagy a felismerhetetlenségig elferdített) szavakat használ Pl. haver, Csumi Csá! stb.

Feltehetnénk azt a kérdést, hogy „Mire való a nyelv?”

*„A nyelv funkciójának kérdése mindig szenvedélyes vitákat szít. Egyesek úgy vélik, elsősorban társadalmi funkcióról beszélhetünk: szerintük a nyelv arra való, hogy szorosra fűzze az egyes embercsoportok tagjait összekötő szálakat. Mások úgy gondolják, hogy a **kognitív** funkció az elsődleges: a nyelv feladata eszerint az információk kifejezése, tárolása és átadása. „(Anne Reboul-Jacques Moeschler : A társalgás cselei)*

A magasabb szintű emberi kommunikáció elengedhetetlen eszköze a nyelv, amely a cselekvés és a megismerés eszköze. Ezt a nyelvet sokféleképpen lehet használni, ez attól függ, hogy mely társadalmi réteghez, korosztályhoz, földrajzi területhez vagy nemhez tartozunk. Ezeken a tényezőkön kívül meghatározó szerepe lehet az iskolázottságunknak és a közösségi hovatartozásnak.

Ha földrajzi megosztás szerint nézzük, beszélhetünk egy-egy területre jellemző, viszonylag egységes nyelvhasználati formáról – nyelvjárásról – melynek nincsenek éles határai. A mai magyar nyelv még felosztható köznyelvi, és társadalmi változatokra például csoportnyelvek, szaknyelvek stb.

A csoportnyelvek egyik alaptípusa magába foglalja a szocializációs folyamat szakaszaihoz kapcsolódó életkori nyelvváltozatokat a diák és ifjúsági nyelvet is. A vizsgálatom célja a diák és ifjúsági nyelvnek bizonyos szavainak elemzésére irányul.

A Nyelvművelő kézikönyv összegzése szerint „*Napjaink egyik legfontosabb, legnagyobb hatású és leggyorsabban fejlődő nyelvi rétege az ifjúsági nyelv. Jelentőségében természetesen nem vetekedhet sem a köz –és irodalmi nyelvvel, sem a nyelvjárásokkal, sem pedig a szaknyelvvel, a csoportnyelvek között azonban – a nagyvárosi nyelvhez és a sportnyelvhez hasonlóan – megkülönböztetett figyelem, kiemelkedő hely illeti meg.*” (Szende Aladár)

Sokan az ifjúsági nyelvet csoportnyelvnek tartják, kétségtelenül hasonlít hozzájuk, különbözősége alapvetően a szókészletben nyilvánul meg, és több vonatkozásban elüt tőlük. Az egyik legjellemzőbb különbség az, hogy a csoportnyelveket a szükséglet, a társadalmi és a tudományos élet iránti igény hozta létre, az ifjúsági nyelv eredete inkább lélektani tényezőre utal. A következő különbség pedig az, hogy a csoportnyelvek egyikét – másikat az egyén vagy használja, vagy nem, attól függően, hogy rákényszerül-e az ifjúsági nyelvet többé-kevésbé minden fiatal használja valamilyen mértékben.

Az ifjúsági nyelv létezését illetően, arra következtethetünk, hogy ifjúsági nyelv azóta van, amióta ifjúság van. Ifjúság pedig mindig volt ez egy kicsit elhamarkodott válasz ugyanis szociológiai értelemben, ifjúság mint társadalmi csoport nem régóta létezik. Kialakulása Európában és az USA-ban a II. Világháborút követő időszakra, az 50-es, nálunk 60-as évekre tehető. Ekkoriban vált tömegessé a középfokú iskoláztatás. Korábban a fiatalok az alapiskola elvégzése után, arra kényszerültek, hogy dolgozni menjenek. Szinte gyermekfejjel betagozódtak a felnőttek közé, így korán átvették azok viselkedési és nyelvi normáit. Mára a tömeges beiskolázással a fiatalok most már többen maradnak. Az „áttagozódással” párhuzamosan lazultak a családi kapcsolatok, függőségek. Ebben az új szocializációs folyamatban, a fiatalság egyre erőteljesebben kezdte megfogalmazni elvárásait, igényeit és saját elképzelései szerint akar viselkedni, szórakozni, öltözködni, beszélni.

Számunkra az a legfontosabb, hogy az ifjúság kialakított egy egységes szubkultúrát, amely sajátos életszemléletet, magatartás- és beszédkultúrát jelent. Az ifjúság életfilozófiája szubkultúrája sajátos normatívákat követ, ennek rendelődik alá a magatartás, illetve a beszédkultúra is.

Az ifjúság nyelvének gyors kialakulását illetően meg kell említeni mégpedig Bárczi Géza „pesti nyelv” című tanulmányában rétegeiben kifejlődött egy különleges nyelv. Az jellemzi a kialakulását, hogy a tolvajnyelv „egésze vagy egy része behatol az említett, pontosabban alig elhatárolható alacsonyabb társadalmi osztályok (pl. nagyvárosi munkásság, kispolgárság stb.) köznyelvébe, s az eredmény nem argot ugyan, de argotval átítatott köznyelv. Innen egyes szavak, kifejezések aztán feljebb hatolhatnak magasabb társadalmi osztályok nyelvével, vagy vízszintesen elterjedhetnek nem nagyvárosi lakosság között is. De éppen ezáltal szinte megszűnnek argot-szavak lenni, minthogy az argot két fontos jegyét, a titkosságot, valamint a csoporthoz kötöttséget elvesztették. Ezeket a sorokat úgy is értelmezhetjük, hogy ez még nem igazi szleng, de a

magyar ifjúság rátalált az ízlésének megfelelő nyelvváltozatra, és nagyon gyorsan kifejlesztette és elterjesztette a magyar szlenget.

II. Vizsgálatom célja

Felmérésem főképpen arra a kérdésre keresi a választ, hogy vajon a szocializáció során például a csoportformákhoz való igazodásból eredően, a durva, trágár nyelvhasználat visszaszorul-e az életkori előrehaladás során, és kimutatható-e valamiféle eltérés a nemek szerinti nyelvhasználatban.

Sajnálattal tapasztalom a mindennapok és a felmérésemből is, hogy a durva és trágár szavak egyre nagyobb teret nyernek a magyar hétköznapi nyelvi gyakorlatában, biológiai és társadalmi nemtől, életkortól teljesen függetlenül.

III. Diáknyelv, Ifjúsági nyelv

A kutatásom központjában a diáknyelv és ifjúsági nyelv áll. A diáknyelv a szakszlengek csoportjába tartozik, és a tolvajnyelvvél együtt a szlengkutatás legismertebb, és legtöbbet vizsgált területei közé tartozik. Az ifjúság nyelvét napjaink egyik legnagyobb hatású, és leggyorsabban fejlődő nyelvi rétegének tartják. Jellegzetesen 20. századi jelenségként emlegetik, hiszen a szakirodalomban maga az „ifjúsági nyelv” elnevezés is csak 1963-ban jelent meg.

A diákszleng létrejöttének alapvető feltétele egy olyan beszélőközösség, melynek tagjai naponta érintkeznek egymással. Minél intenzívebb a közöttük fennálló kapcsolat, annál nagyobb mennyiségben fordulnak elő szlengjelenségek az adott közösség beszédében. Ilyen csoportok létrejöhetnek általános iskolákban, középiskolákban, felsőoktatási intézményekben, és tagjaik kialakíthatják, sajátos szlengjüket. A folyamat során csoportszlengek jönnek létre, azaz a csoport tagjai létrehoznak egy „helyi” nyelvet, ami persze nem azt jelenti, hogy mások egyetlen szavukat sem értik meg. Problémát okozhat a vizsgálódás során az is, hogy mely szavak, kifejezések és milyen kontextusban funkcionálnak szlengszóként.

A diákok viszonylag zárt csoportot alkotnak, hiszen idejüknek csak egy részét töltik társaikkal az iskolában és az iskolán kívül. Gyakran érintkeznek másfajta közösségekkel, tagjaik között előfordulhatnak nyelvjárási területekről érkezők, és mindennapi életük során alkalmazzák a normaként elfogadott köznyelvet is.

A diáknyelv vizsgálata során megállapítottam, hogy ebben a csoportnyelvben nagy számmal mutathatók ki köznyelvi, tájnyelvi és más csoportnyelvi, pl. tolvajnyelvi átvételek.

Sajnos a mai fiatalok durvák, tiszteletlenek, senkinek és semminek nincs becsülete előttük, és beszédmódjuk is ezeket a belső tulajdonságokat tükrözi.

Tolcsvai Gábor a nyelvi durvaságokat két csoportba sorolja (*Nyelvi divatok Bp., 1985.*) Az első csoportba a lélektanilag „motivált”, indulattal teli durvaságokat, pl. káromkodás, melyek talán már az ősidők óta segítenek levezetni az emberek fölösleges indulatait, és ma is ezt a célt szolgálják.

A másik csoportba az indulat nélküli trágárságok tartoznak.

Véleményem szerint a diáknyelv kezd eldurvulni. Ezt nyelvi tényként kell felfognunk, ami azt jelenti, hogy minél többet kell foglalkoznunk vele. Ez nemcsak a nyelvészek feladata kell, hogy legyen, hanem a szociológia és a pszichológia feladata is.

A diáknyelvet nem szűkíthetjük le az iskolai élet szakszlengjére, mivel figyelembe kell venni a köznapi, társadalmi érintkezésüket szűkebb és tágabb környezetükkel. Ez a hatás az idő előrehaladtával egyre erőteljesebben jelentkezik. A legnagyobb témakörök az iskolai élethez fűződnek.

A vizsgálatom során a következő témaköröket vizsgáltam: pl. **a belső lelki tulajdonságok, érdemjegyek megnevezése, személyek megnevezései ellenkező nem megnevezése és tantárgyak megnevezései.**

/Egyéb: Ahol a gyerekek a mindennapokban használt szavaikat is rögzíthették./

Személyek megnevezése:

-lány: *asszony, bajos baba, bébi, bige, bombázó, bögyös maca, bögyöske, cica, cicamica, csaj, csajos, csajszi, csibe, csicsi, csirke, észlény, fehérnép, husika, liba, jó hús, kanca, maca, néember, nő, nőtény, pipi, rondaság, sminkes, spiné.*

-fiú: *állat, bunkó, csávó, csávóka, csicsi, faszi, faszfej, fiatal ember, férfú, ficsúr, fiú, fiúka, gyerek, hapsi, kan, krapek, köcsög, kúrógép, lator, menő, nőhajhász, öntelt bunkó, pali, pali, pasas, pasi, srác, strici, szarházi.*

A megnevezéseknél gyakran használnak a diákok jelzőket, amely arra utalhat, hogy a személyekhez érzelmi szálak fűződnek és ezeket nevezik meg. Sajnos ezeknél a kifejezéseknél túlnyomórészt a negatív oldal ragadja meg a diákok fantáziáját.

Érdekes volt számomra az, hogy a *csicsi* kifejezést egyaránt használják a fiúk a lányokra, és a lányok a fiúkra egyaránt, de csak a városi iskolában a vidéki iskolában nem is használják ezt a szót.

A szókincs gyarapításának módjai

- 1. Külső szóalkotás**
- 2. Jelentésbeli szóalkotás**
- 3. Alaki szóalkotás**
- 4. A szóalkotás ritkább módjai**
- 5. Egyéb**

1. Külső szóalkotás:

Köznyelvi szók átvétele: *peca, horog, karó, fanyél, gerezd, halál, kanóc, bukta*
'egyes'

Idegen szók átvétele: cigány: *csaj, bébi* 'lány, nő', *csávó* 'fiú, férfi'
angol: *cool* 'jó'

Tolvajnyelvi átvétel: *krapek* 'férfi, fiú'

2. Jelentésbeli szóalkotás:

Névátvitel:

- Hasonlósági névátvitel:

Itt fontos szerepet játszik a forma és a külső hasonlóság.

karó, fanyél 'egyes', *biosz, bilcsi, bigyosz* 'biológia', *irci, iro, ircsi, irodó, iri, irodalmcs, irasz* 'irodalom', *törcci, töri, tört* 'történelem'

Jelentésátvitel:

- Túlzó jelzők: *király, vagány, sirály, frankó, szupi, szuper, állat, fasza, menő, zsír, szenzációs, vagesz* 'jó'
fenébe, francba, csudába, 'rossz'

Összetett jelentésváltozások: *ganalytan* 'biológia'

3. Alaki szóalkotás:

Szóösszetétel:

fehérnép 'nők'

Szóképzés:

Névszóképzők:

- a *iroka, irda* 'irodalom',
- i *iri* 'irodalom', *töri*, 'történelem', *földi*,
'földrajz' *kornyí, éncsi* 'ének'
- ci *irci* 'irodalom', *törcci* 'történelem' *föci* 'földrajz'
- csi *törcsi* 'történelem', *ircsi* 'irodalom'

-ó	<i>frankó</i> 'jó' <i>törő</i> ',történelem' <i>bigyó</i> 'biológia' <i>csávó</i> 'fiú'
-ő	<i>menő</i> 'nagyon jó'
-ka/ke	<i>bögyöske</i> , 'lány' <i>csávóka</i> , <i>fiúka</i> 'fiú, férfi'
-ika	<i>husika</i> 'lány'
-ek	<i>krapek</i> 'fiú'
-osz	<i>biosz</i> 'biológia', <i>földesz</i> 'földrajz'

4. A szóalkotás ritkább módjai:

Szócsonkítás: *iro*, *iri* 'irodalom'

Szóferdítés: *földgáz*, *földesz* 'földrajz' *sirály* 'jó'

Szóvegyülés: *földgáz* 'földrajz'
csupaszesiga 'fiatal'

5. Egyéb:

Állandósult kifejezések:

Szóláshasonlatok, szólások közmondások: *Edd ki a vetést.*

A két 8-os osztály közötti különbséget mutatja a következő táblázat, melyben a két osztály adatai találhatóak. Az első számoszlop a tanulók létszámát mutatja, a második az általuk lejegyzett szavak számát. (a több lapon előforduló azonos szavakat 1-nek véve), a harmadik pedig azt, hogy átlagosan hány új szót írtak.

	Fő	Szószám	Átlagos szószám
Széchenyi István Általános Iskola, Mátészalka	24		
lány	14	75	44.5
fiú	10	83	46.5
Zrínyi Ilona Általános Iskola, Apagy	16		
lány	5	55	30
fiú	11	70	35.5

Vizsgálatom során azt tapasztaltam, hogy a városi iskola diákjainak a szlenghasználata nagyobb, sőt az is egyértelműen kiderül, hogy a fiúk több szleng szót használnak, mint a lányok.

IV. A kreatív nyelvhasználat mértéke:

Az eredetiségre való törekvés mértéke a városi csoportban átlagosan 2% ebből a lányok átlaga 0.5%, a fiúké 1.5%. Az eredetiségre való törekvés a vidéki iskolában 0.7% ebből a lányok átlaga 0.4% , a fiúké 0.3 %.

Archaizmusok:

Általánosságban kijelenthető, hogy a régies szófordulatok használata egyik csoportra sem jellemző.

Leginkább egyéni kivételeket találunk, mint például (a vidéki iskolában *asszonyállat*).

Szembetűnő viszont az a tény, hogy az archaizmusokat használók körében jelentősen kisebb az öncélú és fantáziátlan trágár nyelvhasználatra való hajlam, ami tükrözhet egyfajta nyelvi konzervativizmust vagy erősebben normakövető magatartás.

Idegen szavak használata

Ebben a kategóriában szinte kivétel nélkül az angol (eredetű) szavak többé-kevésbé „megmagyarított” változatainak alkalmazása tartozik pl.: *cool* =jó, *byolog* =biológia stb. ezek a formák a nyelvi kreativitás bizonyítékai.

A városi iskola diákjainak az idegen szavak összes szóhoz viszonyított átlagos aránya 1%. Lányok esetében 0.4, míg a fiúknál 0.6%.

A vidéki iskola diákjainak az idegen szavak aránya az összes szóhoz viszonyítva 0.6%. Lányoknál 0.4%, fiúknál 0.2%.

Konklúzió és további vizsgálati lehetőségek

Az elvégzett vizsgálat eredményekből a következő tanulságok vonhatók le:

1. A trágárnak minősíthető nyelvhasználat egyértelműen elemében van, de remélhetőleg az életkor előrehaladtával visszaszorul.

2. A nemek közti durvaság megfigyelhető mindkét csoportnál.

3. A régies nyelvhasználat csupán nyomokban fedezhető fel.

A kreativitás tekintetében mindkét iskolában a fiúk érték el magasabb százalékot. Legkevésbé a falusi iskolás fiúk bizonyultak produktívnak, ami összefügg az általuk adott válaszok általános rövidegével és korlátozott szókincsével.

V. /Érzelmek, Tantárgyak, Érdemjegyek, Nemek/:

Ebbe a három témakörbe (érzelmek, tantárgyak, érdemjegyek, nemek) témakörbe tartozó köznyelvi szót egyesével vizsgálom. Az elemzés megértését nagyon megkönnyít a táblázatok áttekintése. Ezért minden szó kiértékelése után egy összefoglaló ábrát mellékelek, mely a nemek és korosztályok (vízszintes illetve függőleges sorok) keresztmetszetében számszerűen kiolvasható a kérdőívekben szereplő adatok mennyisége.

1. Érzelmek:

Ezen a témakörön belül a jó és rossz szó szlengváltozatait vizsgálom.

A kérdőívet kitöltők kevés adatot szolgáltattak erre a szóra, 40 adatközlő összesen a *jó* szóra 15 adtak meg a *rossz* szóra pedig 11 szót adtak meg.

A *jó* szóra a három legelterjedtebb a *király*, *sirály*, *szuper* szavak. Nagyon sok a ritkán (kétszer-háromszor) használatos szó, ez kb. a kétharmada a *rossz* szó szlengmegfelelőjének, például: *frankó*, *állat*, *fasza*, *vagány*, *menő*, *szenzációs*, *dögös*, *szupi*, *vagesz*, *karaj*, *szenzációs*.

A városi iskolában megközelítőleg hasonló adatmennyiséggel dolgoztak a fiúk és a lányok. A vidéki iskolában elég kevés adatot szolgáltattak a tanulók.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	11 adat	9 adat	20 adat
falusi iskola	4 adat	5 adat	9 adat

A *rossz* szóra két olyan szó volt, ami a legelterjedtebb volt ez pedig a *francba*, *fenébe* kifejezés. Megfigyelhető volt ennél a szónál a trágár kifejezéseket szívesen használták mindkét iskolában a diákok nemtől függetlenül. Idegen szót is alkalmaztak a *rossz* szóra Pl: *set-be*.

Itt is megfigyelhető volt ritkán használatos szó, mint pl.: *csudába*.

A fiúk a városi iskolában nagyobb adatmennyiséggel dolgoztak, mint a lányok. A vidéki iskolában pedig megközelítőleg alacsony adatmennyiséggel dolgoztak a fiúk és a lányok egyaránt.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	5 adat	6 adat	11 adat
vidéki iskola	4 adat	3 adat	7 adat

Összegzésben elmondható, hogy a lányok és a fiúk egyaránt alkalmazzák a *jó* és a *rossz* szó szlengmegfelelőit a mindennapi nyelvhasználatban.

2. Tantárgyak:

Ebben a részben a következő tantárgyak szlengmegfelelőit vizsgáltam: *történelem, magyar irodalom, földrajz, biológia, ének zene.*

Történelem:

Adatmennyiségre 9 szlengszót használtak a *történelem* szóra.

A legelterjedtebb a *törcci, törcsi, töresz* szlengszavak.

A városi iskola tanulói több szlengszót használtak mint a vidéki iskola tanulói.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	6 adat	3 adat	9 adat
vidéki iskola	2 adat	6 adat	8 adat

Magyar irodalom:

A kérdőívet kitöltő diákok 16 szlengszót használtak a *magyar irodalom* tantárgy megnevezésére. A legelterjedtebb kifejezések Pl.: *ircsi, iri, iradó, irodalmcs, íróka, stb.* Találkoztam ritkán használatos szóval, mint például: *riadalom, nyelv, fogalmazás óra* szavakkal.

A legtöbb szlengszót a városi iskola leányai használták.

Van olyan kifejezés, amit a városi és vidéki fiúk egyaránt használnak az *irci* kifejezést. Meglepő volt számomra, hogy a vidéki iskola leányai nagyon kis mennyiségű adattal rendelkeztek.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	8 adat	5 adat	13 adat
vidéki iskola	3 adat	9 adat	11 adat

Földrajz:

A *földrajz* szlengszó megfelelőjére meglepően kevés adat érkezett, összesen 9 adat. A városi diákok sokkal több szlengszót használnak és változatosabbak is a szlengszavaik. A városi és a falusi iskola fiú tagjai egyaránt használták a *földrajz* szóra a *térkép óra* kifejezést. Érdekes volt számomra az, hogy a vidéki iskola és a városi iskola diákjai is használták a *Föld/föld* szavakat a *földrajz* tantárgy megnevezésére. A legkevesebb adatot 2 a vidéki iskola lány tagjai használták erre a kifejezésre.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	5 adat	5 adat	10 adat
vidéki iskola	2 adat	3 adat	5 adat

Biológia:

Adatmennyiségre 14 szlengszó a *biológia* szóra. Mind a két iskolában a fiúk és a lányok egyaránt használták a *biosz* szlengszót. A városi iskola diákjai fiúk és lányok egyaránt használták az *embertan* kifejezést.

Idegen nyelvi hatással is találkozta a következő szavaknál, mint pl.: *byolog*.

A legelterjedtebb szavak: *testrab*, *bilcsi*, *környezet*, *emberismeret*, *bigyó*, *bigyosz*, *bogyó*. A vidéki iskola leány tagjai meglehetősen kevés adattal dolgoztak 2.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	5 adat	9 adat	11 adat
vidéki iskola	2 adat	4 adat	6 adat

Ének-zene:

A kérdőívet kitöltők mindössze 15 adattal szolgáltattak erre a szóra. A legelterjedtebbek a vidéki és a városi iskolás lányok és fiúk között egyaránt a *kornyika*, *kornyika óra*, *muzsika*, *kornyikálás* kifejezések. Vannak ritkán használatos szavak *fülsüketítés*, *salala*, *kottázás*, *zene*, *aria óra*, *éncsi*, *vonyítás*, *nyivákolás*.

A legtöbb adattal a városi iskola diák lányai szolgáltak.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	10 adat	5 adat	15 adat
vidéki iskola	4 adat	7 adat	11 adat

Összegzésként elmondható, hogy ennél a témakörnél a városi lányok bizonyultak aktívabb szlenghasználónak, míg a vidéki iskola tanulói elég alacsony adattal rendelkeztek.

3.,Érdemjegyek:

Ezen a témakörön belül az *egyes* és az *ötös* érdemjegy szlengváltozatait vizsgálom a nemek és a korosztályok keresztmetszetében.

Ötös:

Adatmennyiségre 14 adat érkezett az *ötös* szóra. Legelterjedtebb szavak *kiváló, sirály, jeles*. Ritkábban használt szavak *csúcs, kitűnő, öti, hasas, karika*. A legtöbb szlengszót itt a városi iskola leányai használták. A legkevesebb szlengszót a városi fiúk alkották.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	10 adat	2 adat	12 adat
vidéki iskola	4 adat	7 adat	11 adat

Egyes:

Az *egyes* szóra 10 szlengszót használtak a diákok. A legelterjedtebb szavak a *peca, karó* melyet mindkét iskola tanulói használtak. Ritkábban használt kifejezések *kis csik, hatos, fütykös*. A legkevesebb szót a falusi iskola leány tanulói használtak mindössze 2 szót. A városi iskola diákjainak adatmennyisége sokkal nagyobb, mint a vidéki diákoké. A városi iskola diákjai megegyező mennyiségű szót használtak az *egyes* szóra.

	lány:	fiú:	összesen:
városi iskola	6 adat	6 adat	12 adat
vidéki iskola	2 adat	4 adat	6 adat

Megfigyelhető, hogy ennél a témakörnél a lányok bizonyultak aktívabb szlenghasználónak.

4., Nemek:

Ezen a témakörön belül a fiúk a *lány* szó megnevezésére rögzítettek szavakat a lányok pedig a *fiú* szóra alkalmaztak szlengszavakat.

Lány:

A fiúk az ellenkező nemre használt szavakat rögzítették melyeknek mennyisége 29 adat. Legelterjedtebben használt kifejezések *csicsi, csaj, nő* ezeket a szavakat mindkét iskola fiú tanulói használták. Ritkábban használt kifejezések az ellenkező nemre *bige, asszony, kislány, tréhesek, bombázó, jó hús, bögyös maca, cicamica, husika, csajos*.

Trágár, csúnya kifejezések *szuka, kanca, ribancok* ezeket a városi iskola fiú tanulói alkalmazták ezzel szemben a vidéki iskola fiú tanulói nem használtak csúnya, trágár szavakat az ellenkező nem megnevezésére.

Idegen hatás, angol hatású szavak *baby*.

Régiés nyelvhasználatra utaló szavak *némber, fehérnép* a városi iskola tanulóinál megfigyelhető.

	fiúk:	összesen:
városi iskola	18 adat	18 adat
vidéki iskola	20 adat	20 adat

Fiúk:

A *fiú* szlengszó megfelelőjére 22 adat érkezett a vidéki és a városi iskola leány tanulóitól. Legelterjedtebb szavak *csávó, hapsi, pasi*. Ritkábban használt szavak *csávóka, srác, fiatal ember, gyerek, ficsúr, pasas, öntelt, menő*. Csúnya és trágár kifejezések melyeket a városi iskola leány tanulói használnak *faszi, faszfej, lator, állat, szarházi*. Itt is megfigyelhető, hogy a vidéki iskola leány tanulói nem használnak trágár szavakat az ellenkező nem megnevezésére.

	lány:	összesen:
városi iskola	22 adat	22 adat
vidéki iskola	6 adat	6 adat

Ennél a témakörnél mindkét nem aktív szlenghasználónak bizonyult. De sajnos azt tapasztaltam, hogy a városi diákok sok trágár kifejezést használnak. Remélhetőleg ez a kor változásával elmúlik.

VI. Az anyaggyűjtés tapasztalatai

Az elemzésem alapjául szolgáló nyelvi mintát egy önmegfigyelésen alapuló kérdőív kitöltésével gyűjtöttem össze 2004 decemberében, egy községi az apagi Zrínyi Ilona Általános Iskolában és egy városi a mátészalkai Szécheny István Általános Iskola 8. osztályos tanulói között (3-14 éves).

Mindkét iskola tanulói általános tagozatra járnak.

A Széchenyi István Általános Iskola egyébként kéttannyelvű intézmény, melyben német nyelvoktatás folyik.

Az apagi Zrínyi Ilona Általános Iskolában pedig általános tagozatú osztályok vannak.

A kérdőívek megírásakor a szaktanár mellett jelen voltam magam is, én ismertetem a diákokkal a feladatot, és, hogy a felmerülő kérdésekre válaszolni tudjak. Az anonimitásra és a szabad szóhasználatra többször is felhívtam a figyelmet, ezzel éltek is a tanulók.

A szleng döntően a szókincset érinti, a nyelvtant szinte soha. A szórendet, a ragozást mindenki a szokott módon használja, akkor is, ha közben szleng-elemeket ont. Ezért nem lehet „szlengben beszélni”, a szleng nem nyelvváltozat, csak szlenggel megtűzdelt beszéd létezik, hiszen a beszéd alapja a nyelvtan, melyre a szavakat úgy aggatjuk, mint faágak végére a gyümölcsöt.

„Az egészséges nemzetiségnek...egy főkísérője a
nemzeti nyelv, mert míg az fennmarad, a nemzet
is él, bármi sinlődve is sokszor ...”
(Széchenyi István, 1791-1860)

SZÓTÁR

Rövidítések:

fn=főnév

szn=számnév

mn=melléknév

pej=rosszalló, elítélő, pejoratív

vulg=közönséges, mindennapi

durva=durva, csúnya

id=idegen eredetű

aria	<i>fn.</i>	ének-zene
asszony	<i>mn., fn.</i>	jó, fiú
baba	<i>mn., fn., tréf.</i>	lány
baby	<i>fn., id.</i>	lány
bégáz	<i>fn., vulg.</i>	biológia
bige	<i>fn.</i>	biológia
bigyó	<i>fn.</i>	biológia
bigyosz	<i>fn.</i>	biológia
bii	<i>fn.</i>	biológia
bilcsi	<i>fn., tréf.</i>	biológia
bio	<i>fn.</i>	biológia
biosz	<i>fn.</i>	biológia
bogyó	<i>fn.</i>	biológia
bombázó	<i>fn., mn.</i>	lány
bosz	<i>fn.</i>	biológia
bögyös maca	<i>fn., mn., tréf.</i>	lány
bögyös popsi	<i>mn., tréf.</i>	lány
bögyöske	<i>fn.</i>	lány
bukta	<i>fn.</i>	egyed
bunkó	<i>fn.</i>	fiú
byolog	<i>fn.</i>	biológia
cica	<i>fn.</i>	lány
cicamica	<i>fn.</i>	lány
cool	<i>mn., id., ered.</i>	biológia
csaj	<i>fn.</i>	lány
csajos	<i>fn.</i>	lány
csajszi	<i>fn.</i>	lány
csávó	<i>fn.</i>	fiú
csávóka	<i>fn., tréf.</i>	fiú
csibe	<i>fn.</i>	lány
csicsi	<i>fn.</i>	lány
csirke	<i>fn., tréf.</i>	lány
csúcs	<i>fn.</i>	ötös

dalospacsirta	<i>fn.</i> ,	ének
dögös	<i>mn.</i> ,	jó
elégtelen	<i>fn.</i> ,	egyés
emberismeret	<i>fn.</i> ,	biológia
embertan	<i>fn.</i> ,	biológia
élővilág	<i>fn.</i> ,	biológia
éncsi	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	ének
észleány	<i>mn.</i> ,	lány
fanyél	<i>fn.</i> , <i>pej.</i> ,	egyés
fasza	<i>mn.</i> , <i>durva</i>	jó
faszfej	<i>mn.</i> , <i>durva</i>	fiú
faszi	<i>mn.</i> , <i>durva</i>	fiú
fehérnép	<i>fn.</i> ,	lány
férfiú	<i>fn.</i> ,	fiú
fiatalember	<i>fn.</i> ,	fiú
fogalmazás óra	<i>fn.</i> ,	magyar irodalom
föci	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	földrajz
földes	<i>fn.</i> ,	földrajz
földesz	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i>	földrajz
Föld	<i>fn.</i> ,	földrajz
földi	<i>fn.</i> ,	földrajz
földünk környezete	<i>fn.</i> ,	földrajz
földünk rajza	<i>fn.</i> ,	földrajz
frankó	<i>mn.</i> ,	ötös
gyerek	<i>fn.</i> ,	fiú
geográf	<i>fn.</i> ,	földrajz
halál	<i>fn.</i> , <i>durva</i>	egyés
hapsi	<i>fn.</i> ,	fiú
hasas	<i>fn.</i> ,	ötös
horog	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	egyés
husika	<i>fn.</i> ,	lány
ica	<i>fn.</i> , <i>pej.</i> ,	lány
iradó	<i>fn.</i> ,	irodalom
irda	<i>fn.</i> ,	irodalom
iri	<i>fn.</i> , <i>pej.</i> ,	irodalom
irodalmcs	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	irodalom
íróka	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	irodalom
jeles	<i>mn.</i> ,	ötös
jessz	<i>id.</i> , <i>kif.</i> ,	jó
jó hús	<i>fn.</i> , <i>mn.</i> ,	lány
kan	<i>fn.</i> , <i>durva</i>	fiú
kanca	<i>fn.</i> , <i>durva</i>	lány
karaj	<i>mn.</i> , <i>tréf.</i> ,	jó

karika	<i>fn.</i>	ötös
karó	<i>fn.</i>	egyed
király	<i>mn.</i>	ötös, jó
király cucc	<i>mn.</i>	jó
kis csík	<i>fn.</i>	egyed
kislány	<i>fn.</i>	lány
kitűnő	<i>mn.</i>	ötös
kiváló	<i>mn.</i>	ötös
korny	<i>fn.</i>	ének
kornyikálás	<i>fn.</i>	ének
kottázás	<i>fn.</i>	ének
költészet	<i>fn.</i>	magyar irodalom
környezet	<i>fn.</i>	biológia
kurvák	<i>fn., tsz., vulg.</i>	lány
magyar	<i>fn.</i>	magyar irodalom
mani	<i>fn.</i>	pénz
menő	<i>mn., /fn.</i>	jó, fiú
musica	<i>fn.</i>	ének
muzsika	<i>fn.</i>	ének
nyelv	<i>fn.</i>	magyar irodalom
nyivákolás	<i>mn.</i>	ének
olvasás	<i>fn.</i>	magyar irodalom
opera óra	<i>fn.</i>	ének-zene
öntelt	<i>mn.</i>	fiú
öt	<i>szn.</i>	ötös
ötöske	<i>fn., tréf.</i>	ötös
őskor	<i>fn.</i>	történelem
őskorismeret	<i>fn.</i>	történelem
pali	<i>fn.</i>	fiú
pasas	<i>fn.</i>	fiú
pasi	<i>fn.</i>	fiú
peca	<i>fn.</i>	egyed
pipi	<i>fn., tréf.</i>	lány
rap óra	<i>fn., tréf.</i>	ének
régiben tantárgy	<i>mn.</i>	történelem
rémálm	<i>fn.</i>	ének
riadalom	<i>fn., pej.</i>	magyar irodalom
ribancok	<i>fn., tsz.</i>	lány(ok)
rondaság	<i>fn.</i>	lány
salala	<i>fn.</i>	ének-zene
sirály	<i>mn., pej.</i>	ötös
sminkes	<i>mn., fn.</i>	lány
srác	<i>fn.</i>	fiú

strici	<i>fn.</i> ,	fiú
szarházi	<i>mn.</i> , <i>vulg.</i> ,	fiú
szenzációs	<i>mn.</i> ,	jó
szuka	<i>fn.</i> , <i>durva</i>	lány
szuper	<i>mn.</i> ,	jó
szuper jegy	<i>mn.</i> , <i>fn.</i> ,	ötös
szupi	<i>mn.</i> ,	jó
terhesek	<i>mn.</i> , <i>tsz.</i> ,	lány(ok)
térkép óra	<i>fn.</i> ,	földrajz
természetismeret	<i>fn.</i> ,	földrajz
toroc	<i>fn.</i> ,	történelem
tök jó	<i>mn.</i> ,	ötös
törcci	<i>fn.</i> ,	történelem
törcsi	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	történelem
törész	<i>fn.</i> ,	történelem
törnye	<i>fn.</i> ,	történelem
törő	<i>fn.</i> , <i>pej.</i> ,	történelem
túrcci	<i>fn.</i> , <i>tréf.</i> ,	történelem

Felhasznált irodalom:

Kis Tamás (1997): Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához In. A szlengkutatás útjai és lehetőségei. Debrecen 237-293.

Molnos Angéla (2001): Magyarító könyvecske. Debrecen 1.

Matijevics Lajos (1979): Az utca nyelve

Hoffman Ottó (1996): Mini-tini-szótár. Pécs

KÉRDŐÍV

Töltsétek ki a tesztet a szleng használatáról! (A kipontozott helyekre írjátok oda az általatok használt szót.)

Nemed: Fiú Lány

Korod:

Testvéreid száma:

Testvéreid életkora:

Kedvenc tantárgyad:

Hobbid:

1. Mit mondasz, ha valami nagyon tetszik a kirakatban?

.....
.....

2. Mit mondasz, ha éppen lekésed a buszt?

.....
.....

3. Milyen szinonimákat használsz a történelem tantárgy megnevezésére?

.....
.....

4. Milyen szinonimákat használsz a magyar irodalom tantárgy megnevezésére?

.....
.....

5. Milyen szinonimákat használsz a földrajz tantárgy megnevezésére?

.....
.....

6. Milyen szinonimákat használsz a biológia tantárgy megnevezésére?

.....
.....

7. Milyen szinonimákat használsz az ének-zene tantárgy megnevezésére?

.....
.....

8. Milyen szinonimákat használsz az egyes érdemjegy megnevezésére?

.....
.....

9. Milyen szinonimákat használsz az ötös érdemjegy megnevezésére?

.....
.....

10. Milyen szinonimákat használsz az ellenkező nemre?

.....
.....

Egyéb:.....

.....
.....